UZ PRIGODU OTVARANJA ATELIERA VASKA LIPOVCA

Pet godina od njegove smrti posve je jasno da je nedavno preminuli hrvatski umjetnik Vasko Lipovac (Kotor, 14. VI. 1931. - 4. VII. 2006.) jedno od središnjih imena novije hrvatske likovne umjetnosti. Osim kratkotrajne mladenačke faze geometrijske apstrakcije, više-manje cijeli je život ostao vjeran figuraciji. Varirao je tehnike, jednakom vještinom radeći u visoko poliranom metalu, polikromiranom drvu, emajlu, terakoti ili poliesteru, skulpture, reljefe i mobile. Propitkujući mogućnosti raznovrsnih kiparskih izričaja i pristupa, uvijek je ostajao svoj i prepoznatljiv i kada se bavio mobilom, i kada je rješavao raznovrsne spomeničke narudžbe.

Od Lipovčevih spomeničkih zahvata valja na prvom mjestu istaknuti spomenik najslavnijem hrvatskom košarkašu Draženu Petrovića, postavljen 1995. godine u Olimpijskom muzeju u Lausanni. Od urbanih instalacija spomenimo skulpturu Crveni cvijet postavljenu ispred zgrade Ekonomskog fakulteta u Splitu 2006. godine. Likovno je opremio brojne crkve i hotele u Dalmaciji (Hotel Marjan u Splitu, 1971.; Hotelski kompleks Babin kuk u Dubrovniku, 1976.). Od sakralnih radova valja istaknuti njegovo remek-djelo u bronci, vratnice crkve Blažene Ozane Kotorske u Kotoru u Crnoj Gori na kojima je ovjekovječio legende o životu kotorske svetice iz XVI. stoljeća.

Na sadržajnoj je razini četrdesetak godina ostao vjeran prepoznatljivoj ikonografiji do koje je došao na samom početku svojega stvaralaštva, ovjekovječivši na svojim djelima brojne od karakterističnih jadranskih motiva kao što su barke i jedrenjaci, mornari i kapetani, nevjeste i udovice, sredovječne matrone i zamamne kurtizane, ili pak časne sestre i sveci. Lipovac je Dalmatince prikazivao kako poziraju nadmeni i samodopadni, odjeveni u najskuplju odjeću, ponosni na svoje mišiće i svoja tijela. Kao u kakvoj priči dobrog sentimentalnog pisca, ili u filmu sineaste osjetljivog na zreliju populaciju, u njegovim se djelima pojavljuju ljudi iz našeg susjedstva, naizgled bezlični bilježnici, tajnice, blagajnice, kućanice ili nastavnici, koje percipiramo kroz prizore iz njihove svakodnevnice. Prikazivao ih je i gole golcate, napete i znojne, voajerski, zureći u njih iza fikcionalne ključanice u najosjetljivijim situacijama i najnježnijim položajima.

Mnogi likovni kritičari su pokušali naći razloge za ovu opsesiju mediteranskim fetišima u njegovu porijeklu. Naime, riječ je o južnjaku rodom iz Kotora, osebujnog dvokonfesionalnog grada na crnogorskoj obali u kojem su katolička katedrala, palača nekadašnjeg venecijanskog providura i pravoslavna crkva jednako bitne urbanističke i kulturološke odrednice kao i njegove neosvojive zidine iz Kandijskog rata, romaničke crkve i

bizantinske freske. Zbog njegova smještaja podno planine Lovćena, ulice grada sunce oplahne tek sredinom dana. Gledajući unatraške cijeli Lipovčev opus pričinja se kao da je ta debela sjena planine u kojoj Kotorani i usred ljeta ujutro ispijaju svoju kavu, odredila osebujan umjetnički Lipovčev mentalitet, svjetonazor i ikonografiju. Zasigurno, važan je trag na njegovo stvaralaštvo ostavio i četrdesetogodišnji boravak u Splitu, kontroverznom južnjačkom uporištu smještenom u središtu dalmatinske obale.

Pozornice njegovih prizora su pitomi dalmatinski zaljevi i uvale, vedute sa zvonicima, čunjasti otoci i jedrenjaci koji se pomaljaju na dalekom horizontu, a ponekad je jedini akter njegovih slika nebesko plavo more. Dapače, čitav jedan ciklus je posvetio modrom valu kao savršenoj estetskoj formi.

Uočene su četiri tematske cjeline u Lipovčevom opusu, Mediteran, sport, sakralnost i erotika. Uočeno je da je njegov je opus često bio dijalog sa tradicijom, bilo da je riječ o citatima i asocijacijama na srednjevjekovna kiparska ostvarenja, ili o asocijacijama na moderne uzore, od Picassa do Caldera.

Klimaks njegova tanatosa pokazuje crtački dramatičan, vitalistički snažan ciklus crteža „Bez naslova“ (2006.) nastao na bolesničkoj postelji. Na malim listovima papira debeljuškasti vremešni Vaskovi ljudi (koji bi kako piše Ante Tomić „*morali ozbiljno pripaziti na razinu kolesterola i masnoće u krvi*“) vole se strasno i to na sve moguće načine odsprijeda i odstraga, ukoso, oralno i analno, ne bojeći se ni infarkta ni sutrašnjeg bola u leđima i kostima. Završni blok crteža iz bolnice bio je njegov posljednji zalog vedrine. Sluteći kraj, njegova je umjetnost dostigla vrhunac hedonizma.

Umjesto turizma koji je sve naše ljepote, užitke i strasti pretvorio u skupe predozirane tematske parkove, Lipovac je za svoja trbušasta bića sačuvao neokaljani horizont. Netko će reći – bio je tako tradicionalan. Da, Vasko Lipovac je bio svojevrsni tradicionalist u odnosu na različite modernizme i modernitete u umjetnosti XX stoljeća. Ali njemu, koji je kao svjetonazorni brat Fellinija i Almodovara ispričao neke od najljepših priča o vječno mladom Mediteranu, nikada to nećemo zamjeriti.

Ivana Prijatelj Pavičić